

prof. nadzw. UŁ dr hab. Jacek Kaczmarek
Instytut Geografii Miast i Turyzmu
Wydział Nauk Geograficznych
Uniwersytet Łódzki

RECENZJA

PRACY DOKTORSKIEJ MGR PAULINY KOSOWSKIEJ

**p.t. POLITYKA TURYSTYCZNA W STRUKTURZE
FUNKcjONALNO-PRZESTRZENNEJ MIASTA.
STUDIUM PRZYPADKU – BERLIN**

Przedłożona do recenzji praca doktorska Pani mgr Pauliny Kosowskiej została przygotowana i wykonana pod kierunkiem prof. dr. hab. Andrzeja Kowalczyka, przy udziale promotora pomocniczego dr Marty Derek, w Zakładzie Geografii Turyzmu i Rekreacji na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego. Podjęte przez Autorkę zagadnienia mieszczą się w interesującym nurcie badawczym, którego celem jest ukazanie relacji pomiędzy zarządzaniem miastem a przekształceniami miejskich struktur funkcjonalno-przestrzennych. Recenzowane opracowanie sytuuje się w polu badawczym geografii turystyki, geografii miast, oraz nauk o organizacji i zarządzaniu przestrzenią.

Uzasadnienie wyboru problemu badawczego, jego trafność i oryginalność

Temat rozprawy zapowiada interesującą i niezmiernie istotną dyskusję naukową nad określeniem i wyjaśnieniem mechanizmów polityki miejskiej. Autorka wybrała jeden z jej aspektów, tzn. politykę turystyczną. Natomiast poligonem badawczym oceny efektywności miejskiej polityki turystycznej uczyniono Berlin. W części wstępnej sformułowano wiodący cel dysertacji – *„identyfikacja powiązań występujących między polityką turystyczną i strukturą przestrzeni turystycznej miasta oraz zachowaniami turystycznymi.”* Drogą do osiągnięcia głównego zamierzenia badawczego było zrealizowanie pięciu celów pośrednich.

Zaliczono do nich:

- a) rozpoznanie form aktywności jednostek samorządu terytorialnego odpowiedzialnych za prowadzenie polityki turystycznej w Berlinie;
- b) określenie form aktywności organizacji turystycznych odpowiedzialnych za prowadzenie polityki turystycznej w Berlinie;
- c) identyfikacja oddziaływania polityki turystycznej na przestrzeń Berlina;
- d) wskazanie elementów przestrzeni turystycznej Berlina według turystów;
- e) porównanie przestrzeni promowanej wobec faktycznie użytkowanej przestrzeni turystycznej miasta.

W powyższej specyfikacji wyraźnie należy wyróżnić trzeci punkt. Jego pełna i konsekwentna realizacja, z zastosowaniem właściwych metod powinna doprowadzić do przygotowania nowatorskiej i potrzebnej pracy naukowej

Na tej podstawie Autorka postawiła podstawowy problem recenzowanej pracy – *„jaka jest rola polityki turystycznej miasta w przemianach jego struktury funkcjonalno-przestrzennej?”* Określony w ten sposób kres postępowania teoretycznego i empirycznego należy uznać za nowatorski i aktualny. Trafność wyboru tematu nie pozostawia wątpliwości. Podejmowane zagadnienia są aktualne i mają duże znaczenie aplikacyjne. Jednak szczegółowa analiza krytyczna przyjętych zamierzeń eksplanacyjnych nieuchronnie odsłania drobne niedociągnięcia merytoryczne.

Po pierwsze, jeżeli zaprezentowano zasadnicze pytanie badawcze, to logika odkrycia naukowego wskazuje na dalszy możliwy krok poszukujących prawdy. Otóż warto sformułować przypuszczalną odpowiedź na postawione pytanie, czy prawdopodobne rozwiązanie kluczowego problemu. Wówczas formułowana bywa hipoteza, która podlega weryfikacji w trakcie opracowania wskazanych zagadnień. W tym opracowaniu zabrakło tego elementu postępowania naukowego. Z punktu widzenia poprawności procedur naukowych Autorka dopuściła się niedopatrzania. Natomiast zwyczajowa konwencja opracowań naukowych znacznie ogranicza w ostatnich latach ten wymóg logiki prac badawczych.

Po drugie, w tytule pracy i w zasadniczym pytaniu badawczym Autorka eksponuje identyfikację oddziaływania realizowanej przez władze na różnych szczeblach podziału administracyjnego Niemiec polityki turystycznej na strukturę funkcjonalno-przestrzenną miasta. Natomiast w celu podstawowym wskazano na identyfikację powiązań pomiędzy polityką turystyczną a strukturą przestrzeni turystycznej. Oczywiście można bez kłopotu uzasadnić kontekst struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta i przestrzeni turystycznej. Jednakowoż używanie dwóch wymienionych określeń bez szczegółowego komentarza może prowadzić do różnorodnych nieporozumień merytorycznych i metodycznych. Autorka powraca do tych kwestii na stronie 48, jednak zasadność przedstawionych relacji modelowych nie jest dostatecznie przekonująca.

I po trzecie, w pierwszym zdaniu części „Cele pracy” (str. 3) Autorka napisała – *„Jak wynika z powyższych rozważań turystyka i rekreacja są jednym z głównych czynników przemian funkcjonalno-przestrzennych w miastach.”* Prawdopodobnie wyrażona opinia jest sensowna, jednak wcześniej rekreację pominięto. Natomiast w dalszych częściach pracy zagadnienia rekreacyjne poruszane są przypadkowo.

Mimo opisanych nieścisłości i niedociągnięć koncepcyjnych należy stwierdzić, że Autorka podjęła interesujący poznawczo, ważny metodycznie i niezmiernie aktualny temat. Problematyka polityki terytorialnej, w tym zarządzania miastami na trwale wpisała się w obszar zainteresowań badawczych dyscyplin wyjaśniających rzeczywistość przestrzenną, jak i ją kształtujących. Przedstawione do oceny przedsięwzięcie badawcze, wbrew pozorom, było zamierzeniem złożonym metodycznie. Wymagało ono bowiem przekroczenia progu epistemologicznego, który oddziela obszar opisywania od sfery wyjaśniania. Poza tym usytuowanie problematyki na granicy dyscyplin przestrzennych, ekonomicznych, społecznych także powoduje wielokrotne nawarstwienie trudności badawczych. Temat rozprawy dobrano zatem w sposób przekonujący, decydując się na trudne i poznawczo obiecujące dociekania badawcze.

Struktura pracy i zawartość merytoryczna

Praca liczy 162 strony znormalizowanego tekstu wraz z bibliografią, na którą składa się 146 pozycji polskich i obcojęzycznych o istotnym znaczeniu merytorycznym, 58 prawidłowo przywołanych adresów internetowych oraz 32 dokumenty o zróżnicowanej wartości merytorycznej. Poza tym w opracowaniu zamieszczono 37 fotografii, 37 rycin, 8 tabel, 11 wykresów, 15 niezwykle przydatnych załączników. Praca składa się z siedmiu rozdziałów zasadniczych oraz wstępu i podsumowania.

Na stronie czwartej Autorka zamieściła użyteczny schemat pracy. Na jego podstawie można wyodrębnić pięć etapów postępowania badawczego, tzn. etap uzasadnienia, teoretyczny, metodyczny, analityczny i aplikacyjny. W części wstępnej ocenianej pracy przedstawiono problem i wskazano cele opracowania. W rozdziale pierwszym scharakteryzowano obszar badań, uwzględniając zmienność w czasie zagospodarowania turystycznego na obszarze Berlina. W rozdziale drugim Autorka omówiła problem badawczy w literaturze. W rozdziale trzecim i czwartym dokonano obszernego przedstawienia przykładów prowadzenia polityki turystycznej w Berlinie oraz w wybranych miastach europejskich. Z kolei w rozdziale piątym zaprezentowano elementy materialne i funkcjonalne przestrzeni turystycznej Berlina. W rozdziale szóstym omówiono relacje pomiędzy przestrzenią turystyczną rzeczywiście użytkowaną, a tą która jest przedmiotem szczególnej troski przedsięwzięć marketingowych zarządzających turystyką w Berlinie. W rozdziale siódmym zawarto rekomendacje dla władz miejskich w Polsce w zakresie skutecznej polityki turystycznej. W podsumowaniu Autorka omówiła rozwiązanie postawionego problemu, oraz przedstawiła ocenę osiągnięcia celów sformułowanych w fazie wstępnej przyjętej procedury badawczej.

Struktura pracy jest klarowna. Wyraźnie zaznaczono poszczególne fazy postępowania analitycznego i syntetycznego. Proporcje pomiędzy poszczególnymi częściami także są właściwe. Szczegółowa lektura dysertacji pozwala dostrzec liczne niejasności merytoryczne. W mojej opinii rozdział czwarty powinien być pominięty. Jest on tylko dodatkowym, ozdobnym elementem pracy a jego treść nie wnosi nic nowego do rozpatrywanego podstawowego problemu badawczego. Przedstawione przykłady mają charakter informacyjny i nie pozwalają dostrzec zasadniczych cech prowadzonej na tych obszarach polityki turystycznej. Zatem jako uzasadnienie metodyczne prowadzonych prac analitycznych, bądź jako wsparcie rekomendacyjne ta część pracy ma znikomą wartość eksplanacyjną.

Zamieszczona charakterystyka Berlina, stanowiąca wstępną część rozdziału pierwszego sprawia wrażenie zbyt pobieżnie opracowanych zagadnień. Przedstawiona historia miasta oraz zarys rozwoju przestrzennego Berlina nie pozwalają zidentyfikować genezy i współczesnych uwarunkowań rozwojowych stolicy Niemiec. Autorka opierała się na licznych opracowaniach naukowych, poszukując najnowszych, wartościowych opracowań. Jednak czasami warto sięgnąć do prac znacznie wcześniejszych, sporadycznie wykorzystywanych w badaniach porównawczych bądź dynamicznych. Takie publikacje odkłada się zazwyczaj na półkę nieaktualnych wydawnictw. Pominięcie pozycji opatrzonej pośpiesznie etykietą przestarzałych jest niesłuszne. Warto zatem

sięgać do opracowań Pierre George'ea oraz Ludwika Straszewicza, w których przedstawiony obraz Berlina byłby przydatny dla zrozumienia współczesnych procesów tam zachodzących.

Autorka słusznie zauważa na pierwszej stronie recenzowanej dysertacji, że największym wyzwaniem dla prowadzenia polityki turystycznej jest podtrzymanie spójności i równowagi pomiędzy miejscem (miastem), ludźmi (mieszkańcami i turystami), produktem (miastem leżącym w obszarze zainteresowań turystów) i zarządzaniem rozwojem turystyki. W powyższym kontekście trzeba zadać dość banalne pytanie – w jakim celu prowadzona jest polityka turystyczna w przestrzeni miast. Odpowiedź, która się nasuwa jest niezbyt skomplikowana, mianowicie celem polityki turystycznej jest rozwój turystyki. Prosto brzmiąca odpowiedź nie może jednak usatysfakcjonować dociekliwego badacza. Otóż rozwój turystyki powinien zmierzać do poprawy jakości życia mieszkańców, wzmocnienia rozwoju społeczno-gospodarczego i do osiągnięcia harmonii w organizacji przestrzeni miasta. Autorka położyła w swoich analizach nacisk na dwa ostatnie zadania władz miejskich. Natomiast marginalnie, zarówno w warstwie merytorycznej i metodycznej, potraktowano cel pierwszy. Wspomniano o podniesieniu dobrobytu danej społeczności (str. 41-42), jednak ta konstatacja ma charakter deklaracyjny. Należy wyraźnie podkreślić, że poprawa warunków życia mieszkańców powinna być głównym celem stymulowania rozwoju turystyki. W przeciwnym razie wywołuje planowanie rozwoju turystyki dla samego rozwoju turystyki. Mamy wówczas do czynienia nie tylko z tautologią logiczną, ale także z tautologią polityczną.

W układzie pracy zachwiano także proporcje pomiędzy częściami opisowymi, inwentaryzacyjnymi, oraz fragmentami analitycznymi i syntetycznymi opartymi na starannie dobranej metodologii pracy naukowej. Zdecydowanie przeważają fragmenty opisujące rzeczywistość turystyki w Berlinie. Odczuwa się natomiast pewien niedostatek części wyjaśniających obszernie zaprezentowane zjawiska turystyczne zachodzące w przestrzeni turystycznej Berlina.

Należy jednoznacznie stwierdzić, że mimo wskazanych niedociągnięć logicznych i merytorycznych recenzowana praca doktorska ma właściwą strukturę. Ukazano bowiem w klarowny sposób drogę myślenia Autorki, która zmierzała konsekwentnie do osiągnięcia wyznaczonych celów badawczych.

Zastosowane metody badawcze

Każde opracowanie naukowe musi opierać się na metodycznym oglądzie badanej rzeczywistości. Przejście od opisu świata i od intuicyjnych opinii, do fazy analitycznej wyjaśniającej wymaga adekwatnej, spójnej, logicznie uzasadnionej i konsekwentnie zastosowanej metody. Brak podstaw metodycznych sprawia, że badacz może otrzymać interesujące rezultaty prowadzonych obserwacji. Jednak są one zazwyczaj pozbawione właściwej mocy eksplanacyjnej.

W recenzowanej rozprawie Autorka zastosowała obserwację terenową, analizę treści, indywidualne wywiady pogłębione, analizę porównawczą i badania sondażowe. Jak już wcześniej wspomniano praca doktorska Pani Pauliny Kosowskiej jest przedsięwzięciem interesującym i oryginalnym. Natomiast wykorzystana metodyka jest jej słabą stroną.

Wśród pierwszoplanowych zadań nauki wymienia się poznawanie, wyjaśnianie, rozumienie świata. Aby te cele zrealizować konieczne są właściwe miary. Badacz powinien eksplorowaną przez

siebie rzeczywistość zmierzyć. Bez adekwatnej miary nie istnieje wnioskowanie naukowe. Mogą pojawić się mniej lub bardziej trafne intuicje, przypuszczenia. Generalnie ujmując można zaznaczyć, że miarą wyjaśniania i rozumienia świata jest liczba lub słowo. Pierwsza miara stanowi podstawę ujęcia ilościowego, natomiast druga pozwala stosować ujęcie jakościowe. Przedstawione uwagi są oczywiście pewnym uproszczeniem epistemologicznym. Liczba i słowo są warunkiem koniecznym opracowania metodologii różnych dyscyplin. Natomiast same metodą jeszcze nie bywają. Bez właściwej miary niemożliwym staje się zrozumienie logiki bycia świata.

W przedłożonej dysertacji brakuje miary opisywanych zjawisk. Zastosowane przez Autorkę metody, w których wykorzystuje się słowo i liczbę do wyjaśnienia badanych zjawisk, nie posiadają jednostki pomiarowej. Po prostu pominięto w nich etap przygotowania właściwych jednostek miary. Powróćmy, zatem do podstawowego pytania zapisanego na trzeciej stronie – „*jaka jest rola polityki turystycznej miasta w przemianach jego struktury funkcjonalno-przestrzennej?*” Przywołane pytanie powinno być rozpatrywane w dwóch ujęciach poznawczych. Po pierwsze, zadaniem jest określenie roli (znaczenia, rangi, siły, ...) polityki turystycznej. Ta ranga czy siła musi mieć miarę, aby w efekcie ukazać znaczącą, istotną, obojętną, czy marginalną rolę polityki turystycznej. Po drugie, zamierzeniem badawczym jest ukazanie przemian (ewolucji, rozwoju, regresu ...) struktury funkcjonalno-przestrzennej Berlina. Przekształcenia struktury miejskiej także muszą mieć miarę, wówczas można ukazać fazy rozwojowe, natężenie zjawiska. Pozostaje jeszcze kwestia zmierzenia siły relacji pomiędzy polityką a strukturą miasta. W przedstawionym kontekście nie dokonano przewartościowania epistemologicznego, tzn. Autorka w ograniczonym zakresie przekroczyła granice poznania znajdujące się pomiędzy obszarami opisu i wyjaśniania.

W zastosowanych metodach nie określono precyzyjnej miary badanych zjawisk. Wnioskowanie jest częściej przypuszczeniem, niż konkretną, zmierzoną i zweryfikowaną relacją. Poza tym metody wykorzystywane w naukach społecznych wymagają jednak większej troski analitycznej związanej ze słowem, ze zdaniem, z brzmieniem frazeologicznym, z semantyką oraz syntaktyką. Brak tej staranności metodycznej prowadzi zazwyczaj do połowicznych rezultatów. W opiniowanej pracy powyższe krytyczne uwagi odnoszą się do wywiadów, obserwacji terenowej i analizy treści.

Natomiast pozytywnie należy ocenić, z punktu widzenia zastosowanych metod, rozdział szósty. Zakres opisanych tam badań oraz ich przebieg zaliczyć można do nurtu behawioralnego. Autorka zastosowała badania sondażowe. Pojawia się tu pytanie, czy w pracy doktorskiej sondaż jest uprawnionym podejściem, oraz dlaczego nie wykorzystano podejścia losowego, reprezentatywnego. Otóż reprezentacja musi dotyczyć pewnej ogólności. W tym przypadku populacji generalnej, którą jest ruch turystyczny w Berlinie. Określenie wielkości, struktury i cech zbiorowości turystów w dużych miastach jest praktycznie niemożliwe. Dlatego w badaniach ruchu turystycznego, mimo dążenia do reprezentatywności i stosowania procedury doboru losowego, ostateczne rezultaty bywają mocno przybliżone. Nie można zatem jednoznacznie stwierdzić, że w badaniach ruchu turystycznego badania reprezentatywne mają większą moc eksplanacyjną. Prawidłowo przeprowadzone badania sondażowe w odpowiednio zdefiniowanej przestrzeni turystycznej mogą dostarczać bardziej wiarygodnych danych, niż wielkoskalowe opracowania, w których pominięto bezpośrednio zanurzenie się w nurt czasu turystycznego.

Wiele ważnych informacji zawartych w wynikach badań zamieszczonych w pracy, potraktowano marginalnie choć mają one istotną wartość poznawczą. Na stronie 133 w wykresie nr 5, zaznaczono niewielkie znaczenie punktów informacji turystycznej w Berlinie jako źródła wiedzy dla turystów. Wyraźnie widać zatem ograniczoną efektywność środków przeznaczonych na politykę turystyczną w Berlinie. W tym kontekście można było obliczyć koszty krańcowe polityki turystycznej. Należy oczywiście mieć na uwadze, że koncepcja kosztów marginalnych była wykorzystywana w ekonomice miasta w ograniczonym zakresie. Przedstawione przez Doktorantkę wyniki są zatem jej osiągnięciem i pozwalają zweryfikować przypuszczenie o istotnym oddziaływaniu polityki turystycznej na zagospodarowanie turystyczne i zachowania turystów. W przedstawionym przykładzie wyraźnie widać ograniczony wpływ polityki turystycznej na zachowania turystyczne badanej grupy odwiedzających Berlin. Omawiana część pracy jest interesująca merytorycznie i poprawnie przygotowana metodycznie. Na marginesie należy dodać, że Autorka pracy doktorskiej pominęła opublikowane badania Macieja Kronenberga, który porównywał zasięg teoretycznej i rzeczywistej przestrzeni turystycznej w Łodzi. Z racji zastosowania podobnego ujęcia badanego zagadnienia, wskazana praca powinna być tu zacytowana.

Metodologię pozwalającą precyzyjnie określić efektywność zarządzania miastem w warstwie zorganizowania przestrzeni trzeba zaliczyć do bardzo złożonych i skomplikowanych przedsięwzięć. Na tej podstawie, mimo wskazanych niedoskonałości, można pozytywnie ocenić aspekty metodyczne recenzowanej dysertacji.

Dobór, znajomość, interpretacja materiałów źródłowych

Autorka rozprawy przedstawiła bogaty spis literatury. Z uwagi na poruszane zagadnienia jest on generalnie poprawnie przygotowany. Warto jednak wskazać na dorobek autorów, którzy zostali pominięci lub potraktowano ich marginalnie podczas omówienia problemu badawczego w literaturze przedmiotu. Doktorantka nie wykorzystwała oryginalnego dorobku metodycznego właściwego dla ruchu turystycznego, gospodarki turystycznej, ekonomiki turystyki. Rozwiązania badawcze prezentowane przez Grzegorza Gołembskiego, Ewę Dziedzic, Andrzeja Rapacza mogły być przydatne przy ocenie skuteczności miejskiej polityki turystycznej. Z kolei zagadnienia związane z zarządzaniem miastem, marketingiem terytorialnym i planowaniem strategicznym poruszane były przez wielu znaczących autorów – Tadeusza Markowskiego, Janusza Kota, Magdalenę Florek, Annę Augustyn. Warte zauważenia są także prace badaczy, którzy szczegółowo i systematycznie analizują ekonomiczne aspekty rozwoju gospodarczego (w tym turystycznego) miast – Andrzeja Klasika, Małgorzaty Czornik. Ciekawe badania prowadziła również Elżbieta Rybicka, która określiła znaczenie społeczności lokalnych (w Krakowie) w procesie budowania tożsamości terytorialnej. Warto także sięgać do opracowań najnowszych – w przypadku książki Władysława Gaworeckiego, zacytowano pracę z 1997 roku, a było kilka nowszych wydań. Zapewne prac wartościowych, a pominiętych przez Autorkę można by wskazać więcej. Należy jednak pamiętać, że obfitość dorobku naukowego w materii turystyki i studiów miejskich uniemożliwia Doktorantom uwzględnienie wszystkich prac. Dlatego też, dobór, znajomość literatury przedmiotu oraz sposób interpretacji problemu badawczego na podstawie wykorzystanych pozycji bibliograficznych trzeba ocenić pozytywnie. Pozostałe materiały źródłowe (dane statystyczne, dokumenty, rozporządzenia, raporty,

opracowania strategiczne) zostały wykorzystane w wystarczającym zakresie i pozwoliły zrealizować założone cele pracy doktorskiej.

Redakcja pracy

Strona redakcyjna przedłożonej dysertacji wskazuje na niewielkie doświadczenia Autorki w tej materii. Dostrzega się wiele potknięć gramatycznych, frazeologicznych, technicznych. Praca doktorska sprawia wrażenie pośpiechu redakcyjnego. Pojawiają się tabele rozdzielone końcem strony (ich wielkość pozwala zamieścić je na jednej stronie), a także brak powiązania treści ryciny z zamieszczonym pod nią podpisem np. strona 56, rycina 16.

Pierwsza strona każdej pracy bywa zazwyczaj jej wizytówką. W rozprawie dość lekko potraktowano niektóre fragmenty zapisane właśnie na pierwszej stronie. Już pierwsze zdanie nie jest przekonujące. Co oznacza *od zawsze*? Czy cezura czasową powinna być na przykład data założenia przez Kaina pierwszego miasta na wschód od Edenu? Czy *od zawsze* ma inne konotacje czasowe? Uwagi o turystach wtapiających się w tłum mieszkańców miast, czy niewidzialność przybywających do miast są uzasadnione w określonych przypadkach. Sąd powyższy jest słuszny wtedy, kiedy turyści i mieszkańcy przynależą do tego samego kręgu kulturowego. W innych okolicznościach turyści zawsze są rozpoznawalni, stają się obcymi w przestrzeniach miejskich (turysta z Europy w miastach karaibskich). W części rycin pominięto legendę (rycina 12, 13 –str. 51-52). Bez niej przedstawione plany stają się nieczytelne. Praca powinna zostać jeszcze raz przejrzana i poprawiona. Obecny kształt pracy można zaakceptować, natomiast szczegóły redakcyjne wymagają większej staranności.

Wnioski

Autorka podjęła ważny i aktualny temat. Dysertacja ma właściwą strukturę i poprawny zakres merytoryczny, zebrany materiał empiryczny jest wystarczający. W warstwie metodycznej Autorka nie określiła przekonującego algorytmu postępowania badawczego jednak wykorzystane przez Nią narzędzia i techniki badawcze przyniosły wiele ważnych rozstrzygnięć praktycznych. Trzeba tu zaznaczyć, że mimo obszernego dorobku naukowego obejmującego zarządzanie miastami i ewolucję struktur funkcjonalno-przestrzennych nie wypracowano dotychczas wiarygodnych metod pomiaru efektywności prowadzonej polityki miejskiej. W pracy zamieszczono solidną dokumentację, która umożliwi szerokie i pogłębione zapoznanie się z różnorodnymi aspektami polityki turystycznej w Niemczech. Tę część opracowania należy uznać za niewątpliwy sukces Autorki.

Konkludując, przedłożona do recenzji **praca doktorska Pani mgr Pauliny Kosowskiej spełnia wymogi formalne stawiane tego rodzaju rozprawom naukowym i może być podstawą do przeprowadzenia przez Radę Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego kolejnych czynności związanych z uzyskaniem przez jej Autorkę stopnia naukowego doktora w zakresie geografii.**

Jacek Kaczmarek

Łódź, dn. 12 października 2014